

HULTGREN, OLOF JOHAN

**Några anmärkningar vid Herr August
Strindbergs "Giftas".**

Stockholm
1884.

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.

Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu> alla boken.

- <http://search.books2ebooks.eu/>

HULTGREN

Fitt. Hist.

Sw.

Brit.

(Br)

1884

1884

Kungl. biblioteket

0 0000 000001952

*br. hand
Lett. hist
Sn. H
Hist
(P. 8)
o
1884*

NÅGRA ANMÄRKNINGAR

VID

HERR AUGUST STRINDBERGS

"GIFTAS"

AF

O. J. HULTGREN.

STOCKHOLM
ASSOCIATIONS-BOKTRYCKERIET
1884.

Det kan synas besynnerligt att framställa anmärkningar mot innehållet i en konfiskerad skrift, men den omständigheten, att konfiskationen af hr Strindbergs »Giftas» ej verkställdes förr än upplagan blifvit spridd öfver hela landet i flera tusen exemplar, gör att denna skrift lika väl som någon annan bör granskas och det uppseende, som skriften väckt till följd af åtalet, gör en granskning ännu mera berättigad.*)

De anmärkningar, jag mot denna skrift har att framställa, böra förnämligast betraktas såsom en protest från en anhängare af den politiska radikalismen mot de åsigtter om eganderätten och äktenskapet, hvilka hr Strindberg i denna skrift uttalat och hvilka, huru genialiskt framställningssättet än må vara, skulle leda till samhällets undergång.

Derjemte har jag, i anledning af de misstag, hvartill hr Strindberg i följd af sin obekantskap med Sveriges lag gjort sig skyldig, ansett mig böra meddela några upplysningar om hvad Sveriges lag innehåller om äktenskapet, hvilket torde vara obekant för de fleste, som ej äro jurister. Denna lag står nemligen genom ett deri intaget undantagsstadgande, enligt hvilket äktenskap kan ingås utan både vigsel och annan offentlig ceremoni, *framför* alla andra länders lagar. Det är derföre skäl att fästa uppmärksamhet på detta stadgande *just nu*, då fråga allt mera väckes om omarbetning af den i öfrigt föråldrade Giftermålsbalken.

Om det mot hr Strindberg anställda tryckfrihetsåtalet har jag deremot ingenting att säga, ty derom anser jag att man icke kan hysa mera än en tanke — *att det var opolitiskt.*

*) Under tryckningen häraf har åtalet blifvit ogilladt och konfiskationen upphäfd.

Min första anmärkning mot hr Strindbergs »Giftas» är att deri framskymta kommunistiska tendenser.

Å sidan 30 framställer hr Strindberg följande yrkande:

»Som framtidens samhälle kommer att genom en rättvis fördelning af naturens gemensamma rikedomar tillförsäkra alla som födas uppehälle och undervisning, blir äktenskapet såsom en garanti för dessa fördelar onödigt.»

Det är mellertid icke blott föda och uppfostran, som barnen behöfva, utan de behöfva äfven moralisk vård, hvilken föräldrarne äro de lämpligaste att gifva. Äfven om samhället kunde gifva barnen både uppehälle och undervisning, så blir dock äktenskapet derföre icke »onödigt». Dessutom har äktenskapet, såsom längre fram skall visas, äfven ett annat ändamål än slägtets bevarande och kan derföre icke bli »onödigt».

Visserligen förekomma i hr Strindbergs skrift yrkanden, hvilka tyckas visa, att hr Strindberg ej vill upphäfva enskild eganderätt. Sådana yrkanden äro (sid. 32), att mannen vid äktenskapets ingående skall underhålla en lifvförsäkring, så att han vid dödstillfälle ej lemna hustru och barn i nöd (hvar han skall taga medel härtill, nämner ej hr S.) samt att den hustru, som ej har en syssla, skall ha ett apanage till kläder och nöjen (s. 33). Men det ofvanstående yttrandet »en rättvis fördelning af naturens gemensamma rikedomar» är kommunistiskt och häntyder på upphäfvande af enskild eganderätt. Huru går detta ihop? Hvad är det som är gemensamt? Är det något annat än luften och verldshafvet, som är gemensamt för alla menniskor? All jord är redan enskildas egendom, så att den, som vill bli jordegare, måste genom laga fång förvärfva den. Den kan heller aldrig bli allas gemensamma egendom, emedan den blifvit af enskilda förvärfvad genom derå nedlagdt arbete. Att beröfva andra hvad de lagligen förvärfvat vore våld. Jorden kan derföre aldrig blifva föremål för »en rättvis fördelning». Enahanda är förhållandet med allt annat, som fins på jorden. En annan sak är att mycken jord så väl som annan egendom icke blifvit på ärligt sätt förvärfvad. Häri skall rättelse

ske antingen genom tillämpning af bestående lagar eller genom stiftande af nya lagar.

En annan kommunistisk tanke, som blifvit framställd af hr Strindberg, är att samhället skall tillförsäkra alla, som födas, uppehälle. Att detta icke kan ske utan eganderättens upphäfvande, är klart, men äfven om eganderätten blefve upphäfd, skall samhället omöjligen kunna uppfylla denna fordran. Att tillförsäkra alla, som födas, *undervisning* af samhället är möjligt, men att gifva *uppehälle* åt alla *barn, som* födas, — dertill förslår ej all samhällets egendom, ty hvad som nu gör det någorlunda möjligt för enskilda att gifva sina barn uppehälle är den inskränkning i fortplantningsdriften, som pligten att skaffa barnen uppehälle ålägger föräldrarne, men borttages denna inskränkning, så blir snart all den egendom, som jorden rymmer, otillräcklig till föda åt människoslägtet.

Det är såsom anhängare af de radikala idéerna i Sverige som jag uppträder mot hr Strindberg. *Den politiska radikalismen vill ingenting ha att göra med kommunismen.* Kommunismen har möjligtvis under ett vilkor en framtid. Det är om människoslägtets antal minskas i så hög grad, att lifsmedel komma att finnas i den mängd, att de blifva nästan värdelösa. Då har faktiskt egendoms gemensamhet i afseende på lifsmedel inträdt. Om menskligheten kommer att med allvar tänka på sin framtid och i följd deraf inskränker fortplantningsdriften, så är det icke otänkbart att, till följd af maskinernas allt större användande vid jordbruket, ett sådant tillstånd i en mycket aflägsen framtid kan uppnås. Men utan detta vilkor skulle kommunismen snart leda till allmänt mord, ty sedan hvad man ansett »en rättvis delning» en gång skett, ville ingen arbeta och då man förslösat hvad man fått, uppstode nya yrkanden på »en rättvis delning», hvilka yrkanden slutligen skulle leda till plundring, mord och människoslägtets utrotande.

Min andra anmärkning angår Strindbergs åsigt om äktenskapet, hvilken i korthet är följande: Menniskan kan para sig när som helst (s. 20). Naturens eviga mening med äktenskapet är barnen (s. 21). Innan första barnet kommer, är förhållandet mellan makarne jolmigt (s. 177). Ett äktenskap utan barn är icke något äktenskap (s. 22). Men somliga människor äro födda till polygami (s. 19). De högre djuren lefva i polygami. Tjuren är polygamist (s. 19). Anden är monogam i vildt tillstånd men den tama ankan blir polygam. Kulturens inverkan således (s. 19). Ehuru hr Strindberg såsom reformator beaktar »huru de andra djuren ha det» (s. 23), får man likväl ej här af sluta, att mannen, liksom tjuren, bör vara polygamist och qvinnan, liksom ankan, polyandrist. Herr Strindberg menar tvärtom, att när mannen, såsom till följd af ärftliga anlag ofta hander, är polygamist, så är det »ett ledsamt fall i ett äktenskap» (s. 21) och när en gift qvinna är polyandrist, »låter hon sin man arbeta för en annans barn och det är en osnygg form af stöld» (s. 21). Men naturens eviga mening med äktenskapet är likväl barnen (s. 21) och som denna naturens mening endast ofullkomligt kan uppnås, om äktenskapet skall fortsättas hela lifvet, emedan qvinnan endast till viss ålder kan föda barn, så böra makarne få avsluta äktenskapskontrakt på huru lång tid de vilja och ega att upplösa det när de behaga (s. 30), hvartill skäl dessutom fins i äktenskapets egen natur, hvilket innebär »en orimlighet» (s. 18), emedan det hvilat på två människors löfte att »hålla ihop hela lifvet» (s. 18), som dock är omöjligt, enär »den ena utvecklas hit, den andra dit» (s. 18).

Herr Strindberg har rätt deri, att äktenskapets ursprungliga ändamål var människoslägtets förökelse. Men vore detta ändamål äktenskapets enda bestämmelse, så stode den mahomedanska uppfattningen samt mormonismen framför den kristna uppfattningen, ja den senare öfverträffades då af den åsigt, som hystes af de judiska qvinnorna, hvilka, så snart de ej längre kunde föda, insatte tjenarinna i sitt ställe. Men redan apostelen Paulus ställer en högre fordran på äktenskapet, hvilken fordran naturligtvis

icke utesluter, att dess ändamål också är slägtets bibehållande. Paulus säger nemligen i 1 Kor. 7 kap. 16 versen: »huru vet du, qvinna, om du kan frälsa din man eller huru vet du, man, om du kan frälsa din hustru;» hvarefter apostelen tillägger; »är du bunden vid hustru sök icke skilsmessa; är du fri från hustru sök icke hustru.»

Lika med Paulus anse många, att äktenskapet äfven har ett högre ändamål än att aflla barn. Dess ändamål är nemligen derjemte, att makarne skola förädla hvarandra för evigheten. Om detta skall bli möjligt, så måste mellan makarne finnas en viss valfrändskap, en inbördes attraktion, en själarnes sympati, som kallas kärlek, om hvilken känsla Tegnér i poemet Axel träffande säger, att den

»är ännu i menskans sinne
en aftonglans, ett bleknadt minne
af skönare, af bättre dar.»

Den samma kärleken är ett bevis för andens eviga natur. När en man och en qvinna, mellan hvilka fins en verklig själarnes sympati, första gången träffas, så erfara de samma känslor, som om de sett hvarandra fordom, fastän de icke sjelfva minnas när eller hvar. En viss frändskap röjes hos dem båda och när bekantskapen öfvergått till vänskap, tycka sig begge upplifva gemensamma minnen. Om yttre förhållanden tillåta dem att ingå äktenskap, så blir deras högsta mål att lefva för hvarandras förädling. De betrakta äktenskapet som en förgård till himmelen och just derföre vilja de så mycket som möjligt undvika det kors, som åtföljer jordelifvet. Ett sådant äktenskap är ofta lyckligast, när det är barnlöst, ty i hvarje föreningslänk med den om vilkoren för sin tillvaro kämpande mänskligheten erbjuder äktenskapet nya anledningar till oro och bekymmer.

Herr Strindberg har alltså endast rätt deri, att naturens ursprungliga — icke dess eviga — mening med äktenskapet är barnen. Vidare är herr Strindbergs påstående, att ett barnlöst äktenskap icke skulle vara något äktenskap, falskt. Folkökningen har redan fortgått så långt och de djuriska drifterna äro så starka, att slägtets bestånd är fullt betryggadt.

En omständighet, som vidare måste beaktas, då man framhåller släktets bibehållande såsom äktenskapets ändamål, är att, om människan skall kunna utveckla sina anlag, måste egendom finnas i visst förhållande till människornas antal. Nationalekonomien visar, att arbetslönerna bero af arbetarnes antal och det till produktion afsedda kapitalets storlek. Om alltså människorna förökas i högre grad än kapitalet, så falla arbetslönerna och arbetsklassen nedsjunger i det förfärligaste elände.

Det är sant, att orättvisor vålla mycket elände, men om också de rättvisaste lagar stiftades, skulle verkan deraf efter få år försvinna, så framt ej fortplantningsdriften inskränkes. Må man betänka, med hvilken hastighet människoslägtet kan förökas. Det kan gå alldeles såsom i en af hr Strindbergs berättelser, hvilken har rubriken »Naturhinder»: »När barnet var 5 månader, var frun i grossess igen. Ja när det börjar en gång, så är hin lös». Herr Strindberg tyckes vilja att qvinnan skall föda barn så länge naturen tillåter det och således från 15:de till 45:te året eller inalles under 30 år. »Är man inte gift? Älskar man inte hvarann? Skall man icke ha barn?» frågas i berättelsen »Kärlek och spanmål» (s. 111). Hustrun går hafvande 9 månader och 5 månader derefter är det färdigt igen. Hon kan alltså i det närmaste föda ett barn om året. Hvarje qvinna kan alltså föda 30 barn. Det blir en vacker folkmängd efter några århundraden. Men som mannen merändels kan aflla barn under hela sin lifstid, så vill hr Strindberg, att äktenskapet när som helst må kunna upplösas, hvilket naturligtvis i synnerhet bör ske, när hustrun ej längre kan föda barn, ty »de voro egoister, som icke ville fortplanta sig» (s. 163). När någon gång den tanken vaknar hos herr Strindberg, huru människor af ekonomiska skäl kunna lefva gifta, då de knapt kunna lefva som ungarlar (s. 164), så blir herr Strindberg sentimental. Då gripes han af en känsla af »teater och religion» (s. 177 och 179). Då faller han i mystiskt svärmeri och uttrycker sig nästan vidskepligt: »det såg ut som om barnen förde mat med sig, när de kom till verlden; så

såg det ut» (s. 164). Af inbillad fara för osedlighet vill herr Strindberg att mannen skulle kunna gifta sig redan vid 16 års ålder. I »Dygdens lön» (s. 71) säger han om Theodor Wennerström: »Icke kunde han gifta sig vid sexton år, då han icke kunde försörja en hustru, men han kunde icke tänka ut nästa tanke och fråga hvarför han icke kunde försörja hustru, då han var manbar.»

Men att gifta sig vid sexton års ålder duger icke för mannen redan af det skälet, att kroppen då icke är fullt utbildad. En fysiolog vid namn Parkes har nemligen upplyst, att i vissa delar af ryggraden börjar knappt ossifikationen vid det adertonde året och fulländas vid det tjugufemte; att strålbenets och armbågsbenets delar ej äro sammanvuxna vid adertonde året, ej heller lårbenets, skenbenets och vadbenets och att intet deraf är fulländadt förr än vid 25:te året o. s. v.

Om äktenskapet finge ingås tidigare än nu är stadgadt, skulle släktet försvagas och dessutom kunna de fleste icke föda sig sjelfva, långt mindre en familj vid 16 års ålder. I särskilda fall och efter särskild ansökan fås mellertid tillåtelse att ingå giftermål före den i lag stadgade åldern, som för mannen är 21 år och för qvinnan 15 år.

Det, hvori hr Strindberg har rätt, är att giftermål befordra ett samhällens lycka, men ett nödvändigt vilkor härvid är att makarne kunna beherrska sig och icke betrakta giftermålet såsom ett tillfälle till vällust, ty vällusten förmörkar förnufts ljus och bäddar en för tidig graf.

Menniskovännerna i Europas flesta länder hafva länge varit sysselsatta med frågan, huru man skall förekomma den allt för starka folkökningen, hvilken är orsak till mensklighetens svåraste lidanden. Den stora fattigdom, hvori menniskoslägtets flertal är försänkt till följd deraf, att folkökningen pågått hastigare än kapitalökningen, är orsaken till de smittosamma sjukdomar, som hemsöka menskligheten, till usla passioner, som alstra krig, och dertill, att regeringarne måste underhålla stora krigshärrar, för att undertrycka det missnöje, som fattigdomen framkallar, samt slut-

ligen till dryckenskap och den brist på själsodling, hvare de lägre klasserna lefva.

Man kan vara tveksam, huruvida alla de medel, som blifvit föreslagna för hämmande af den starka folkökningen, äro sedliga. Mig synes dock att den största osedlighet är att till lifvet framkalla barn, som man icke kan väl underhålla och uppfostra.

I Sverige har instinkten långt innan Malthus teorier blefvo allmännare kända lärt folket att så mycket som möjligt undvika för stor folkökning. Det är i synnerhet två facta, som bevisa detta. Det ena är att äktenskapet uppskjutes så länge som möjligt, ty bland de qvinnor, som i Sverige gifta sig, hafva flera än i något annat land vid tiden för äktenskapets ingående hunnit 50 års ålder. Det andra factum, som är egendomligt för Sverige, är att antalet ogifta qvinnor öfver 15 år är högst betydligt i förhållande till de giftas antal. År 1870 var de gifta qvinnornas antal 682,000 och antalet af de ogifta öfver 15 år var 573,000. Hvad som bevisar, att befolkningen, det oaktadt, äfven i Sverige, är mycket för talrik, är den stora utvandringen och den ringa lön, tjenarne och i synnerhet tjenarinnorna erhålla.

Det måste därför betraktas som ett fel af hr Strindberg, att han i en skrift, som berör äktenskapet, icke uttalat sig till förmån för tidens ädlaste sträfvande, som är att förekomma för hastig folkökning.

Min tredje anmärkning angår de på okunnighet i Sveriges lag beroende misstag, till hvilka hr Strindberg gjort sig skyldig.

På sidan 5 yttrar hr Strindberg: »Qvinnofrågan, på hvilken samhällets grundvalar nu påstås hvilas, synes mig öfverskattad. Qvinnofrågan, sådan den nu grasserar, rörer

endast kulturqvinnan kanske 10 proc. af befolkningen och är sålunda en kottarifråga. Men kulturmänniskans arbete gör alltid så mycket buller af sig och får snart sken af att röra hela menskligheten. *Hos rikets befolkning i stort taget eller hos bönderna är qvinnofrågan löst.»*

Vacker lösning! I 1877 års årgång af Naumanns tidskrift är å sidan 283 infördt ett rättsfall hvori högsta domstolen i dom den 29 December 1876 förklarade, att *hustrun, såsom stående under sin mans målsmanskap, icke vore behörig att föra talan om ersättning för den skog, som till följd af mannens försäljningsåtgärd blifvit å hemmanet afverkad under den tid hemmanet tillhörde hustrun enskildt.* Det var en bondhustrus egendom rätttegången angick.

I ett annat fall (s. 412 i samma årgång) förklarade högsta domstolen i dom den 16 Februari 1877, att då icke ens uppgifvet blifvit, att hustrun vunnit boskilnad från sin man eller *att hemmanet var på annan grund från mannens enskilda förvaltning undantaget*, kunde en å hennes vägnar af förordnad målsman instämd talan om upphäfvande af en af mannen utan hustruns samtycke gjord upplåtelse af skogsafverkning å *henne enskildt tillhörigt skogskifte* ej bifallas. Äfven den rätttegången angick en bondhustrus egendom.

Hvad säger hr Strindberg om denna lösning af qvinnofrågan »hos bönderna»? En bondhustru eger enskildt ett hemman. Mannen säljer utan hennes samtycke den till hemmanet hörande skog. Hustrun stämmer köparen och yrkar i ena fallet ersättning och i det andra köpets återgång, emedan säljaren, hustruns man, ej varit behörig att sälja. Domstolarne svara hustrurna i begge fallen: »I hafven ingen talan. I stån under Edra mäns målsmanskap.» Herr Strindberg har rätt deri, att den jord hustrun kan ärfva icke ingår i giftorätten (s. 6), men det fins något som heter mannens målsmansrätt och denna rätt beröfvar hustrun i sjelfva verket all den egendom, som hon eger vid äkten-skapets ingående, emedan målsmansrätten innefattar rätt

för mannen att förvalta hustruns egendom, om den ej är genom äktenskapsförord från hans förvaltning undantagen.

Sista sidan i hr Strindbergs bok erbjuder ytterligare ett bevis på herr Strindbergs oförlätliga okunnighet i Sveriges lag. Han säger i ett post-scriptum:

»Genom en missförstådd tidningsnotis har i Företalet en not inlutit af lydelse, att lagen om gift qvinnas eganderätt skulle vara sanktionerad i Sverige. Som bekant för svenska läsare har den önskade åtgärden af rättvisa tyvärr ännu icke blifvit vidtagen och böra sålunda hustrur, som önska blifva ekonomiskt myndiga, tills vidare begagna lagen om äktenskapsförord, hvilken ungefär har enahanda verkan.»

Tror hr Strindberg verkligen, att lagen om äktenskapsförord har ungefär enahanda verkan, som den föreslagna lagen om gift qvinnas eganderätt? Hvertill skall den senare då tjena? Huruvida lagförslaget innehåller en önskvärd åtgärd af rättvisa, må läsaren döma. Det innehåller följande:

1:o) I den fasta egendom i stad eller å stadens mark, som hustru före eller under äktenskapet ärft eller förut förvärfvt, må mannen ej ega giftorätt, hvadan sådan rätt ej bör tillkomma hustrun i mannens lika beskaffade egendom;

2:o) Gift qvinna bör berättigas att sjelf förvalta den egendom, som är henne enskildt tillhörig, utan att genom äktenskapsförord förbehålla sig sådan rätt;

3:o) Mannen må ej ha makt att utan hustruns samtycke bortskifta, förpanta eller sälja boets fasta egendom å landet eller jord och hus i staden;

4:o) Hustrun bör ej vara skyldig att med sin enskilda egendom svara för gäld, som mannen under äktenskapet åsamkat boet, derest hon icke sig dertill uttryckligen förbundit;

5:o) Hvad endera maken af det gemensamma boet användt för enskild räkning skall vid blifvande bodelning afdragas å dess lott.

Det nya, som detta förslag innehåller, är alltså, att ena maken ej skall få giftorätt i den fasta egendomen i

staden, som den andra maken ärft eller före äktenskapet förvärfvt. I afseende å fast egendom å landet gäller detta stadgande förut. Vidare innehåller förslaget, att gift qvinna får förvalta henne enskildt tillhörig egendom; att mannen ej utan hustruns samtycke får afhända boet dess fasta egendom samt att hustrun med enskild egendom ej ansvarar för boets gäld, om hon sig ej dertill uttryckligen förbundit.

Den grundsats, hvarpå en rättvis lagstiftning angående makars egendomsförhållanden borde hvila, nemligen att hvardera maken skall ha sin egendom och att ingen egendom skall vara gemensam, är således ej genomförd, utan all lös egendom äfvensom den fasta egendom, som under äktenskapet förvärfvas, skulle fortfarande vara gemensam, och då målsmansrättens fullkomliga upphäfvande ej föreslagits, skulle alltså mannen fortfarande förvalta nämnda egendom. Följaktligen skulle en man, om detta förslag blir lag, hädanefter som hitintills kunna förstöra en större penningeförmögenhet, som tillhör hustrun, utan att hon kan hindra det. Likaledes kunde mannen genom dålig förvaltning förstöra all den fasta egendom, som under äktenskapet förvärfvats.

Om något bevis erfordras för den sanningen, att en samhällsklass, hvilken saknar politiska rättigheter, blir af lagstiftaren behandlad med orättvisa, så fins ett sådant bevis i detta lagförslag. Ett allmänt missnöje har bland kvinnorna blifvit rådande öfver den bestående lagen om makars giftorätt. Riksdagen har utarbetat ett lagförslag, men genom detsamma skulle orättvisan i det närmaste kvarstå och den qvinna, som tillhör arbetsklassen, skulle icke få ringaste gagn, om detta förslag blefve lag. Det enda, man kan säga till försvar härför, är att den gifta kvinnan i Sverige förtjenar sitt öde, då hon ej vill påyrka politisk rösträtt, hvilket är enda medlet för den förtryckte att vinna rättvisa.

Ett annat på obekantskap med Sveriges lag beroende misstag är följande yrkande (s. 31): »Civiläktenskap infördes hvarigenom skilsmessa underlättas.» Detta yrkande

eger endast giltighet i katolska länder. I Sverige äro villkoren för äktenskapskilnad desamma, ehvad äktenskapet är ingånget genom vigsel eller inför civil myndighet.

Å samma sida framställer hr Strindberg detta yrkande: »Äktenskapsförordet och boskilnaden bli obligatoriska.»

Boskilnad förutsätter, att makars egendom vid början af äktenskapet varit gemensam. Det är hufvudsakligen vid konkurs boskilnad förekommer. Då det nu väl icke kan hafva varit hr Strindbergs mening, att hvar och en man, som gifter sig, skall göra konkurs, för att hustrun må vinna boskilnad, så har hr Strindberg med boskilnad antagligen menat »enskild eganderätt»; men om enskild eganderätt blir lag, så att ingen del af makarnes egendom blir gemensam, så kan föreskrift om »äktenskapsförord» ej bli obligatorisk, utan måste bli undantag från lagen.

Å sidan 30 yttrar hr Strindberg: »Som framtidens samhälle kommer att genom en rättvis fördelning af naturens gemensamma rikedomar tillförsäkra alla som födas uppehälle och undervisning, blir äktenskapet såsom en garanti för dessa fördelar onödigt. Man och hustru avsluta ett kontrakt, muntligt eller skriftligt, om ett förbund på huru lång tid de vilja, som de utan lag eller evangelium ega rätt upplösa när de behaga.»

I det föregående är redan anmärkt, att äktenskapet äfven har till ändamål att tillförsäkra barnen moralisk vård och att äktenskapet alltså icke blir onödigt, äfven om samhället kunde tillförsäkra barnen både uppehälle och undervisning.

Så snart man ej uppfattar äktenskapet såsom uteslutande grundadt på kärlek, så kommer man på en så orimlig tanke, som hr Strindberg, nemligen att äktenskapet skulle vara ett förbund på obestämd tid. Är åter äktenskapet bygd på kärlek, så tar det människans personlighet så fullkomligt i anspråk, att begge de älskande sammansmälta till en person. Kärleken innebär nemligen något oemotståndligt, hvarföre hvarje tanka på upplösning är fjerran från de älskande. Den älskande känner sig dragen till

den älskade af en naturkraft, liksom jernet drages af magneten. Kärleken är därför icke en flyktig känsla, som oupphörligt vill ombyta föremål, utan den grundar sig på en fast vilja, som icke tänker sig möjligheten af förenings upplösning.

Men när det visar sig, att äktenskapet föranledts af andra bevekelsegrunder än kärlek, såsom när egennyttiga beräkningar, sinlig vällust eller andra grunder föranledt äktenskapets ingående, eller när den ena maken förderfvar den andras andliga väsende, blir det nödvändigt att tillåta äktenskapsskilnad och statens lag har därför att fastställa villkoren för äktenskapsskilnad.

Hvad åter angår formen för äktenskapets ingående, så har i Sverige sedan urminnes tider äktenskapet *kunnat* avslutas så, som hr Strindberg yrkar att det skall avslutas, nemligen muntligen eller skriftligen utan någon offentlig ceremoni. Den som i detta afseende vill reformera, behöfver därför icke påyrka någon lagförändring, utan blott yrka, att seden skall rätta sig efter bestående lag och att fördomen mot det i lag stadgade ceremonilösa äktenskapet skall försvinna.

Det ifrågavarande stadgandet i Sveriges nu 150 år gamla lag har denna lydelse:

»*Häfdar man sin fästevinna: då är det ett äktenskap*, som skall fullkomnas med vigsel, ehvad trolofningen är med eller utan vilkor ändå att samma vilkor ej fullgjorda äro. Undandrager han sig vigsel och framhårdar i denna sin motvilja; varde hon då förklarad för hans äkta hustru och njute full giftorätt i bo hans som i 10 kap. i denna Balk sägs. Gör hon det; vare lag samma.»

I denna § stadgas alltså, att om man häfdar sin fästevinna eller gör henne hafvande, *så är det ett äktenskap*. Det tillägges väl, att äktenskapet »skall fullkomnas med vigsel», men förbundet kallas dock, när fästevinnan blifvit häfdad, »ett äktenskap», ehuru vigsel icke skett, hvarigenom Sveriges lag uttalat den stora sanningen, att kärleken men hvarken vigsel eller annan offentlig ceremoni

är äktenskapets grund. Alltså om mannen efter trolofningen gör qvinnan hafvande, »då är det ett äktenskap». Visserligen eger hon att instämma honom till domstol med yrkande att bli förklarad för hans hustru och att få giftorätt i hans bo, men om hon hyllar den riktiga åsigten om äktenskapet såsom en personlig förening, som icke har till ändamål att förvärfva egendom, så underlåter hon att stämma honom med ett sådant yrkande och icke desto mindre »är det ett äktenskap». Att så är förhållandet, inhemtas äfven af kungl. förordn. den 27 April 1810, i hvilken är föreskrifvet, att allt hvad om äktenskapsskilnader i allmänhet blifvit förordnad äfven skall lämpas till »sådana *äktenskap*, som med häfdad fästeqvinna äro begynta men *ej genom vigsel* fullbordade».

Verkan af sådana äktenskap inhemtas af följande lagstadganden: 5: 1 G. B. »Aflar man barn med sin fästeqvinna eller under äktenskapslöfte eller i lönskaläge, derä sedan fästning eller äktenskap följer; de barn äro äkta barn och qvinnan njuter laggift hustrus rätt», samt 8: 1, 2 Å. B. »Aflar man barn i lönskaläge och tager sedan qvinna till äkta eller henne äktenskap tillsäger men endera dör förr än vigsel åkommer, då tage barnet arf som barn af laggift säng.

Samma lag vare der fästeman häfdar sin fästeqvinna eller der man lägrar mö eller enka under äktenskapslöfte och aflar barn med henne.»

Något straff för lönskaläge kan således i allmänhet icke ådömas fästeman och fästeqvinna, ty i 1864 års strafflag har straffet för lönskaläge blifvit inskränkt till det fall, »då mannen efter lagsökning af qvinnan eller hennes målsman ålägges att gifva underhåll till barn, hvarmed qvinnan i lägersmålet blifvit rådd». Straff för lönskaläge ifrågakommer således endast då man är nog hjertlös att icke bidraga till underhåll af det barn, man aflat.

Verkan af äktenskap, som uppkommer genom fästeqvinnas häfdande, visar sig alltså deri, att barnen taga arf efter begge föräldrarna, *blott det kan bevisas, att föräldrarna varit*

trolofvade då häfdandet skedde, ty i samma stund en trolofvad qvinna blir hafvande, öfvergår trolofningen enligt Sveriges lag till »ett äktenskap» och barnen få arfsrätt efter begge föräldrarne. Enahanda blir förhållandet om trolofning först sker efter barns födelse. Men som en mängd qvinnor försumma att låta trolofningen försiggå i vitnens närvaro eller att derom låta uppsätta attest och trolofningen alltså ej kan bevisas, så anses barnen som oäkta och blifva arflösa. En stor del af de barn, som i våra statistiska tabeller antecknats som oäkta, äro derföre äkta, hvilket beror derpå, att antingen trolofningen ej kan bevisas eller barnens målsmän ej anse det löna mödan att föra rättegång om arfsrätt. För barnens arfsrätts skull vore mellertid nödvändigt att genom lag förordnades, att anteckning om äktenskaps ingående, skall ske hos officiel myndighet, — magistrat eller kronofogde.

För att visa, att föregående framställning icke är ett hugskott, vill jag anföra hvad justitierådet *Olivecrona* derom yttrat i sin afhandling »om giftorätt i bo» (5 uppl. s. 276):

»Om nu så skulle inträffa att t. ex. fästemannen, sedan han häfdat sin fästeqvinna, beredt sig tillfälle att med en annan qvinna ingå äktenskap, så kan frågas, huruvida den öfvergifna, häfdade fästeqvinnan skall kunna åtnjuta giftorätt i mannens bo och från hvad tid? — Till en början må härvid erinras, att så snart fästeman lägrat sin fästeqvinna, uppkommer, såsom förut är anmärkt, enligt lagens ord i 3: 9 G. B. *ett äktenskap* d. ä. en förening mellan man och qvinna för lifstiden, hvilken förening hvarken godtyckligt af den ena eller genom öfverenskommelse af begge kan upphävas utan, på sätt Kgl. För. den 27 April 1810 innehåller, allena kan upplösas i den ordning, som gäller för de med vigsel fullkomnade äktenskapen. Här af måste blifva en följd, att så länge den första, genom häfd i fästning påbörjade, äktenskapsförbindelsen icke blifvit i laga ordning upplöst, måste den för honom utgöra ett ovillkorligt hinder att gifta sig med en annan qvinna.»

Beträffande upplösningen af ett sådant äktenskap, som uppkommit derigenom att domstol förklarar den fästeqvinna,

som blifvit häfdad af sin fästeman, för hans hustru, så synes detsamma enligt nuvarande lagstiftning nästan oupplösligt, emedan föreskrifterna i Kongl. Förordningen den 20 November 1860, som äfven gälla om dessa äktenskap, ofta ej kunna iakttagas. I ett särskildt fall har nemligen inträffat, att sedan två kontrahenter, hvilka blifvit genom domstols utslag förklarade för äkta makar, blifvit varnade af pastor i Ladugårdslands församling, så vägrade kyrkorådet der att meddela den i K. F. den 20 Nov. 1860 föreskrifna varning, som skall föregå äktenskapsskilnad, emedan endast den ene kontrahenten tillhörde församlingen och den andre bodde i Jakobs församling. När nu den ene kontrahenten begärde varning i Jakobs församling, vägrade kyrkorådet der att meddela varning, emedan den andre kontrahenten, som var boende inom församlingen, var kyrkoskrifven i Clara församling. När derefter den kontrahenten, som ville skiljas, anmälde sig hos pastor i Clara församling, lät pastor der den andra kontrahenten uttaga sitt prestbetyg och derefter vägrade äfven Clara församlings kyrkoråd att meddela varning. Sedan den motsträfvige lätit kyrkoskrifva sig i H. reste den kontrahent, som ville skiljas, dit och begärde att församlingens kyrkoråd ville meddela den föreskrifna varningen, men då vägrade den andre kontrahenten att infinna sig, och som kyrkorådet blott egde att döma den tredskande till 15 kronors böter, måste äktenskapet fortfara. Kongl. Maj:t förklarade sig nemligen ej kunna meddela skilsmessa, då ej de i lag föreskrifna varningar blifvit meddelade. Ansökningen förnyades efter någon tid, men rönste äfven då afslag, ehuru Konsistorium tillstyrkte bifall. Varningarne äro i detta fall så mycket olämpligare, som de skola angå oenighet i äktenskapet, men då kontrahenterna i ett ofullbordadt äktenskap ej bo tillsammans, kan en samvetsgrann prest och ett pligttroget kyrkoråd ej meddela föreskrifven varning.

Sveriges lag tillåter äktenskapsskilnad ej blott för äktenskapsbrott och då den ena maken öfvergifver den andra, utan äfven då den ena maken begått vanfregjdande brott eller beträdes med slöseri, dryckenskap och våldsamt sinne

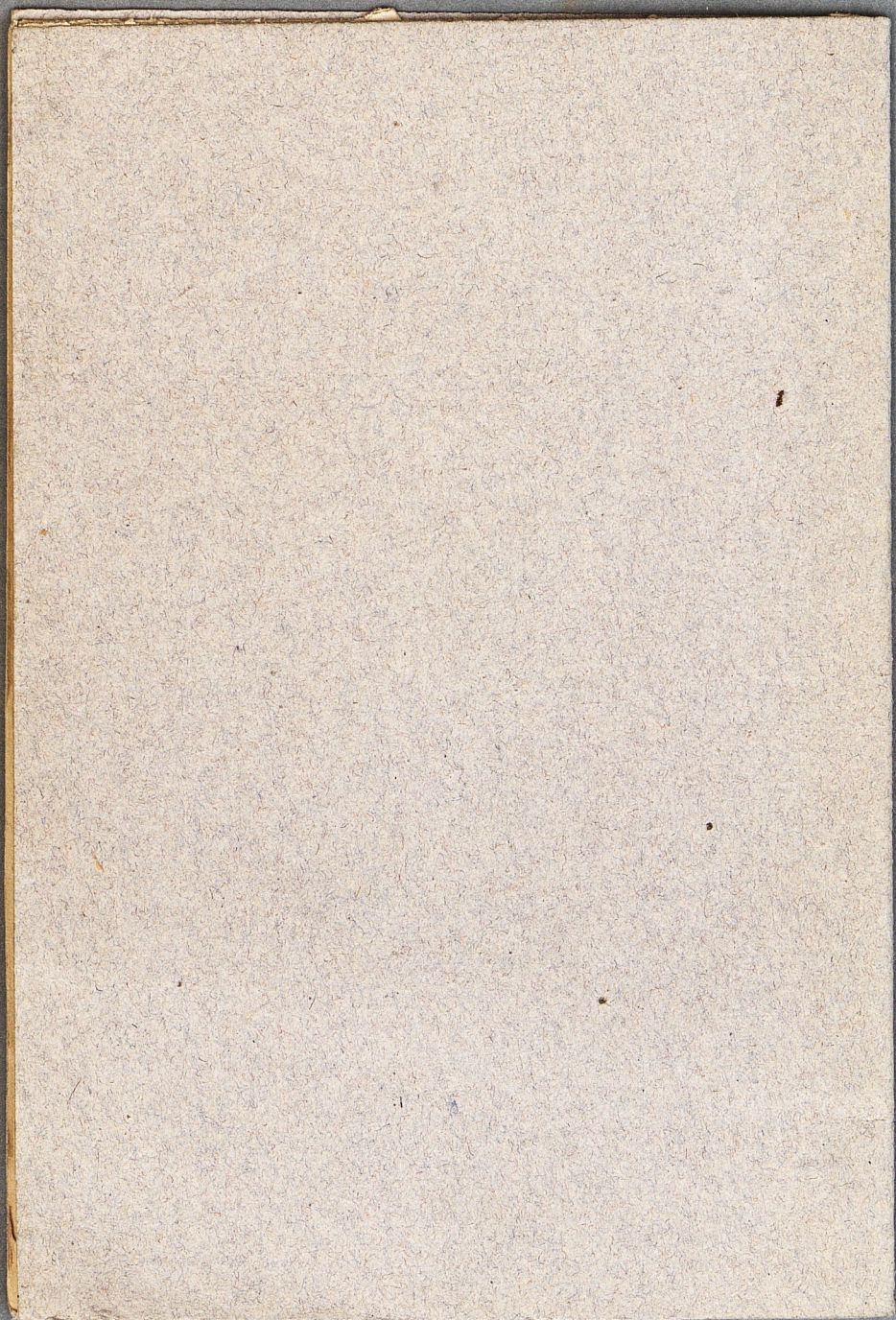
samt när hat och bitterhet råder mellan makarne. I sistnämnda fall skola enligt K. F. den 20 November 1860 makarne varnas för oenighet först af kyrkoherden och derefter inför kyrkorådet, hvarefter Rätten dömer till skilnad till säng och säte på ett år, och när detta förflutit, dömer Kongl. Maj:t till skilsmessa för alltid.

Dessa varningar anses mellertid oftast såsom blotta formaliteteter och de tjena i de flesta fall till ingenting; hvarföre stadgandet om dem borde upphävas. Mellertid kunna äkta makar redan nu upplösa sitt äktenskap nästan »när de behaga», hvilket hr Strindberg uppställer som framtidsmål. När makar vilja skiljas, anmäler ene maken för presten att makarne lefva oense. Presten gifver dem varning. Kort derefter anmäles, att varningen varit fruktlös. Ny varning gifves inför kyrkorådet. Sedan dömer Rätten till skilnad till säng och säte på ett år, och när den tiden förflutit, dömer Kongl. Maj:t till verklig skilnad. Det betänkliga är, att skilnad på detta sätt kan vinnas blott den ena maken vill vinna skilsmessa. Det hjälper ej att den andra maken bestrider, att oenighet eger rum, samt nekar skilsmessa. Om blott den make, som vill skiljas, sjelf är trätgirig, så anses det, att oenighet eger rum och skilnad vinnas. Detta är utan tvifvel ett stort fel i synnerhet under närvarande förhållanden då giftorätten alltid skall utbetalas vid skilsmessa för oenighet. En gift man, som eger förmögenhet, äfventyrar alltid att när som helst förlora hälften deraf, ty om hustrun börjar bli trätgirig och klagar först inför prest och derefter inför kyrkoråd öfver oenig sammanlefnad, samt sedan stämmer mannen med yrkande på skilsmessa, så upplöses äktenskapet och mannen får betala ut halfva sin förmögenhet i giftorätt. Detta strider mot äktenskapets karakter af öfverenskommelse, hvilken ej utan ömsesidigt samtycke bör kunna upplösas. Men om egenomsgemensamheten upphäfves, blir äktenskapets upplösning på ena kontrahentens begäran, äfven utan att Rätten behöfver döma till någon tids skilnad innan den slutliga skilnaden sker, mindre rättsvidrigt, ty hans begäran att skiljas är ett bevis att kärleken — äktenskapets grundval

— slocknat. Sannolikt skall äktenskapsskilnad mera sällan ifrågakomma, om egendomsgemensamheten upphäfves, ty då fins mindre anledning att ingå äktenskap af annan bevekelsegrund än kärlek, och när äktenskap endast ingås på kärlekens grundval, skall äktenskapsskilnad sällan ifrågakomma.

www.books2ebooks.eu